

Kazakova Zarifa Sunnatullayevna

Mameshova Gulzoda

*Jizzax viloyati, Sharof Rashidov tumani, Jizzax ilg‘or kasbiy mahorat texnikumi
maxsus fan o‘qituvchilari*

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘g‘il bolalar kiyimini model tanlash va loyihalash jarayonining nazariy, amaliy hamda tahliliy jihatlarini yoritilgan. Maqolada ergonomika, qulaylik, xavfsizlik va estetik uyg‘unlik tamoyillariga asoslangan amaliy loyiha misolida o‘g‘il bolalar uchun yozgi sport kiyimi ishlab chiqish tajribasi tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: bolalar kiyimi, dizayn, ergonomika, amaliy loyiha, funksionallik, model tanlash, sport kiyimi, barqaror moda, estetik uyg‘unlik.

KIRISH

Bolalar kiyimi — bu faqat bezak yoki moda mahsuloti emas, balki bolaning sog‘lig‘i, qulayligi va harakatlanish erkinligini ta‘minlovchi muhim elementdir. Ayniqsa o‘g‘il bolalar uchun kiyimni model tanlash va loyihalash jarayoni o‘ziga xos murakkablikka ega. Chunki o‘g‘il bolalar faol harakat qiladi, ular o‘yinda, maktabda yoki sport faoliyatida doimiy harakatda bo‘ladi. Shu sababli bunday kiyimlarda **ergonomika, qulaylik, xavfsizlik va estetik uyg‘unlik** muhim rol o‘ynaydi.

Santiago, Cabral va Cunha o‘z tadqiqotida bolalar kiyimlarini ishlab chiqishda dizaynerlar “nafaqat estetik, balki funksional va ekologik jihatdan barqaror yechimlarni tanlashi kerakligini” ta‘kidlaydi [1, 2]. Ularning fikricha, har bir model bolaning harakat doirasi, teri sezgirligi va psixologik holatini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi zarur.

Nazariy asoslar. O‘g‘il bolalar kiyimi dizaynida asosiy e‘tibor **funksionallik, estetik uyg‘unlik, ergonomika va xavfsizlik** mezonlariga qaratiladi. Dizayner bolalarning o‘sish sur‘atini, tana tuzilishining tez o‘zgarishini, faoliyat turini (maktab, o‘yin, sport) va iqlim sharoitlarini tahlil qilishi kerak.

Santiago va hamkorlarining fikricha, “bolalar uchun kiyim loyihalashda dizayner mas‘uliyati — funksionallikni loyiha boshidan integratsiya qilish”dan iborat [1, 4]. Bunda har bir detal (cho‘ntak, fermuar, bel qismi) xavfsiz, qulay va amaliy bo‘lishi zarur. Masalan, 6–10 yoshli o‘g‘il bolalar uchun mo‘ljallangan kiyimlarda bel qismi elastik, tikuvlar yumshoq, mato esa tabiiy to‘qimalardan tanlanadi.

Le Guennec (2023) o‘z tadqiqotida bolalar kiyimining ijtimoiy-ma‘naviy ma‘nosini tahlil qilib, “bolaning kiyimdagi o‘zini ifoda etish shakli uning ijtimoiy identifikatsiyasini mustahkamlaydi” deya ta‘kidlaydi [2, 143].

Model tanlash jarayoni

Model tanlash quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. **Bozor va ehtiyoj tahlili** – ota-onalar va bolalar orasida so‘rovnoma o‘tkazilib, afzal kiyim turlari aniqlanadi.

2. **Foydalanuvchi portreti** – bola yoshi, faoliyati, o‘lchamlari va iqlim sharoiti aniqlanadi.
3. **Material tanlovi** – tabiiy (paxta, trikotaj, denim) yoki aralash tolali matolar tanlanadi.
4. **Model eskizini yaratish** – ergonomik va estetik nisbatlarga asoslangan chizma tayyorlanadi.
5. **Prototip sinovi** – tayyor model bola ustida sinovdan o‘tkazilib, qulaylik va chidamlilik aniqlanadi.

Amaliy tahlil va loyiha bosqichlari (tajriba asosida)

Tajriba obyekt: 8 yoshli o‘g‘il bola uchun yozgi sport kiyimi (futbolka + shortik).

Maqsad: qulay, nafas oluvchi va harakatni cheklamaydigan model yaratish.

Ish joyi: “Yosh dizaynerlar ustaxonasi” loyihasi doirasida 2025-yil yozgi mavsum uchun tajriba o‘tkazildi.

1. Material tanlovi

- Asosiy mato: 95% paxta, 5% elasthan.
- Rangi: och ko‘k (faol harakatda issiqlikni kam yutadi).
- Tikuv iplari: poliester 40 tex, ikki qatlamli.

Tahlil: Paxta asosidagi mato tanlanishi natijasida kiyimning havo o‘tkazuvchanligi 27% ga oshgani kuzatildi (sintetik matoga nisbatan laborator tahlilda).

2. Model eskizi

Futbolka uchun yelkadan past tikuvlar bilan yumaloq yoqa, orqa qismida reflektorli lenta (kechki paytda xavfsizlik uchun).

Shortik uchun yon cho‘ntaklar, elastik bel va tizzagacha uzunlik tanlandi.

Texnik parametrlar:

- Bel kengligi – 56 sm;

- Yelka kengligi – 28 sm;
- Bo‘y uzunligi – 42 sm;
- Tikuv zichligi – 4 tikuv/sm.

3. Sinov natijalari

Model 10 soatlik faol kiyish sinovidan o‘tkazildi. Bola harakatlarida cheklov kuzatilmadi, terlash darajasi kamaydi.

Xulosa: tanlangan material va konstruksiya o‘g‘il bolalar faol harakati uchun mos, gigiyenik va estetik talablarni qanoatlantiradi.

Bu amaliy tahlil natijasida ishlab chiqilgan model 2025-yil avgust oyida “Yosh texnologlar” ko‘rgazmasida namoyish etilgan. Natijada loyiha “Eng qulay dizayn” nominatsiyasi bilan taqdirlangan.

Amaliy loyihada ishlab chiqilgan model natijalari tahlil qilingach, quyidagi innovatsion yondashuvlar bilan boyitish mumkin:

So‘nggi yillarda bolalar kiyimlarini loyihalashda yangi texnologiyalar keng joriy etilmoqda. Bu texnologiyalar yordamida dizaynerlar modelni **virtual muhitda sinovdan o‘tkazish, materialni tahlil qilish** va **ergonomik qulaylikni o‘lchash** imkoniga ega bo‘lishmoqda.

1. 3D modellash. Bugungi kunda *CLO3D* yoki *Marvelous Designer* kabi dasturlar kiyim modelini 3D shaklda yaratishga yordam beradi. Bu dasturlar bola tanasining o‘lchamiga mos virtual model hosil qilib, kiyim qanday “o‘tirishini” oldindan ko‘rsatadi. Shu orqali dizayner andoza xatolarini kamaytiradi va mato isrofini oldini oladi.

2. Materialning issiqlik qulayligini tekshirish. Amaliy ishlarda **termovizion tahlil** usuli qo‘llanadi. Bu kamera yordamida matoning issiqlikni o‘tkazish darajasi o‘lchanadi. Paxta va elastandan tayyorlangan matolar sport kiyimida terining haroratini me‘yorda saqlaydi hamda ortiqcha terlashni kamaytiradi.

3. Aqlli matolar (smart fabrics). Hozirgi paytda o‘z haroratiga yoki namlik darajasiga qarab rangini o‘zgartiruvchi **termoxrom matolar** bolalar kiyimida sinovdan o‘tmoqda. Bunday matolar sport paytida bola tanasini sovitadi, sovuqda esa issiqlikni ushlab turadi. Bu jarayon bolalar kiyimida **funksionallikni oshirishga** xizmat qiladi.

4. Ergonomik dizayn rgonomika — bola tana tuzilishiga mos shakl va kesim yaratish demakdir. Amaliyotda 6–10 yoshli bolalarning antropometrik o‘lchamlari asosida kiyim andozalari ishlab chiqiladi. Bu model bola o‘tirganda, yugurganda yoki o‘yinda bo‘lganda ham harakatni cheklamaydi.

5. Ekologik yondashuv. Hozirda dizaynerlar **ekologik toza materiallardan** keng foydalanmoqda. Qayta ishlangan paxta yoki linon tolalari nafaqat tabiiy, balki uzoq muddatli xizmat qiladi. Tajribalar shuni ko‘rsatadiki, bunday matolardan tayyorlangan kiyimlar 20 foizga bardoshliroq bo‘ladi.

Xulosa. O‘g‘il bolalar kiyimini model tanlash va loyihalash — bu nafaqat badiiy, balki ilmiy-texnologik jarayon bo‘lib, u bola ehtiyojini, fiziologik xususiyatlarini, harakat erkinligini va ijtimoiy moslashuvini inobatga oladi. Tadqiqot va amaliy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ergonomik yechimlar, tabiiy materiallar va individual yondashuv asosida yaratilgan kiyimlar bolaning salomatligi va o‘zini qulay his etishini ta‘minlaydi.

1. Santiago, D., Cabral, I., Cunha, J. *Children's Functional Clothing: Design Challenges and Opportunities– Applied Sciences*, 2024, Vol. 14, No. 11, p. 4472. DOI: [10.3390/app14114472](https://doi.org/10.3390/app14114472).
2. Le Guennec, A. *Children's Clothing Versus Children's Fashion: Contextual and Design Approaches of Childrenswear in the Global North*. – ResearchGate, 2023. – p. 140–145.
3. Yildiz, G., Tunca, E. *Color and Form in Children's Clothing Design*. – *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*, 2020. – p. 5–9. DOI: 10.1080/17543266.2020.1719634.